

ZARZĄD
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Regionalny Program Strategiczny
w zakresie
atrakcyjności kulturalnej i turystycznej
Pomorska Podróż

SPIS TREŚCI

Wykaz użytych skrótów	3
Wprowadzenie	4
I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	6
1. Wnioski z analizy sytuacji w obszarze atrakcyjności kulturalnej i turystycznej	6
2. Analiza SWOT	13
3. Wyzwania	15
II. CZĘŚĆ PROJEKCYJNA	16
1. Cele, Priorytety i Działania	16
2. Realizacja Zobowiązań SWP zapisanych w SRWP 2020	29
III. SYSTEM REALIZACJI	31
1. Kompetencje i odpowiedzialność kluczowych aktorów	31
2. Koordynacja z pozostałymi RPS	32
3. Zasady i warunki wykorzystania Zintegrowanych Porozumień Terytorialnych	33
4. Ramy finansowe	35
5. System monitorowania i oceny realizacji	37
IV. ZAŁĄCZNIKI	37
Załącznik 1. Charakterystyka przedsięwzięć strategicznych	37
Załącznik 2. Wnioski z oceny <i>ex-ante</i>	41
Załącznik 3. Słownik kluczowych pojęć	43

Wykaz użytych skrótów

DIF	Departament Infrastruktury
DK	Departament Kultury
DT	Departament Turystyki
DRG	Departament Rozwoju Gospodarczego
GUS	Główny Urząd Statystyczny
ICT	ang. <i>Information and Communication Technologies</i>
ISIT	Interaktywny System Informacji Turystycznej
JST	Jednostki Samorządu Terytorialnego
LGD	Lokalna Grupa Działania
LGR	Lokalna Grupa Rybacka
LOT	Lokalna Organizacja Turystyczna
Mechanizm Finansowy EOG	Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego
MKiDN	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MSiT	Ministerstwo Sportu i Turystyki
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
POT	Polska Organizacja Turystyczna
PROT	Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PSME	Pomorski System Monitoringu i Ewaluacji
RPO	Regionalny Program Operacyjny
RPS	Regionalny Program Strategiczny
RPS PP	Regionalny Program Strategiczny Pomorska Podróż
SRWP	Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020
SWP	Samorząd Województwa Pomorskiego
UE	Unia Europejska
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
UNESCO	ang. <i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i> ; pol. Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku
ZWP	Zarząd Województwa Pomorskiego

WPROWADZENIE

1. Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej, dalej określanej nazwą *RPS Pomorska Podróż* lub słowem „Program”, jest jednym z sześciu zasadniczych narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, dalej zwanej SRWP, uchwalonej przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 24 września 2012 r. (uchwała nr 458/XXII/12).
2. Podstawę prawną do opracowania Programu w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej, poza uchwałą Sejmiku Województwa Pomorskiego nr 458/XXII/2012 z dnia 24 września 2012 r., stanowią: ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.
3. Program pełni wiodącą rolę w konkretyzacji i realizacji wynikających z zapisów SRWP działań Samorządu Województwa Pomorskiego w takich obszarach tematycznych SRWP jak: wizerunek i marka turystyczna Pomorskiego, budowa sieciowych, ponadregionalnych produktów turystycznych oraz oferta kulturalna.
4. Program, jako jeden z sześciu dokumentów wiodących w realizacji SRWP, należy do podstawowych punktów odniesienia, decydujących o kształcie przyjmowanych na poziomie Województwa Pomorskiego programów operacyjnych, a także ukierunkowaniu środków ujmowanych po stronie wydatków rozwojowych w budżecie województwa.
5. Zakres tematyczny Programu obejmuje jeden cel operacyjny SRWP i dwa kierunki działań SRWP. Osiągnięciu celu operacyjnego SRWP mają służyć działania rozwojowe, które w sposób wyselekcjonowany i zhierarchizowany wskazane zostały w części projekcyjnej dokumentu.
6. Program prezentuje wynikającą ze SRWP politykę rozwoju w zakresie rozwoju regionalnych i sieciowych produktów turystycznych, rozwoju oferty kulturalnej oraz budowy wizerunku i marki Pomorskiego, a także zawiera listę przedsięwzięć strategicznych i innych priorytetowych w obrębie kultury, w tym wynikających z zobowiązań Samorządu Województwa Pomorskiego, zapisanych w SRWP.
7. W celu wdrożenia zasady zintegrowanego podejścia do rozwoju w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym, Program określa zróżnicowaną terytorialnie politykę rozwoju województwa w poszczególnych działaniach rozwojowych, dotyczących obszaru tematycznego objętego dokumentem.
8. Projekt Programu, przyjęty Uchwałą Nr 325/234/13 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 28 marca 2013 roku, zgodnie z wymogami wynikającymi z ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2006 Nr 227 poz. 1658 z późn. zm.) skierowany został do konsultacji społecznych, które trwały łącznie 61 dni (od 8 kwietnia do 7 czerwca 2013 r.). Raport z przebiegu konsultacji społecznych Programu przyjęty został Uchwałą Nr 782/264/13 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 4 lipca 2013 roku, a następnie zmieniony Uchwałą Nr 911/272/13 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 1 sierpnia 2013 roku.
9. Zgodnie z wymogami wynikającymi z ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.), projekt Programu podlegał strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko, której zasadniczym elementem było sporządzenie i przyjęcie przez Zarząd Województwa Pomorskiego – Uchwałą Nr 465/245/13 z dnia 9 maja 2013 roku – Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu Programu. Konsultacje społeczne w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Programu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko trwały od 13 maja do 7 czerwca 2013 roku.

10. Projekt Programu, zgodnie z wymogami wynikającymi z art. 15 ust. 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, poddany został procedurze oceny ex-ante. Ocena ex-ante była realizowana przez zewnętrznego wykonawcę jednocześnie dla wszystkich 6 regionalnych programów strategicznych.
11. Zgodnie z zapisami SRWP, w roku 2017 ZWP opracował i przyjął *Ocenę realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 w latach 2013-2016* (załącznik do Uchwały nr 793/250/17 ZWP z dnia 11 lipca 2017 r.). Wnioski i rekomendacje z *Oceny* stanowią podstawę do wprowadzenia zmian do Programu.
12. Zgodnie z wymogami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (jednolity tekst Dz. U. z 2017 r. poz. 1376, z późn. zm.), projekt zmiany Programu skierowany został do konsultacji społecznych, które trwały łącznie 35 dni (od 22 stycznia do 25 lutego 2018 r.). Raport z przebiegu konsultacji projektu zmiany Programu przyjęty został Uchwałą nr 283/316/18 ZWP z dnia 27 marca 2018 roku.
13. Ponadto, zgodnie z art. 46 pkt 2 i w związku z art. 50 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 z późn. zm.), projekt zmiany Programu podlega procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponieważ realizacja zmienianych postanowień Programu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, na mocy art. 48 ust. 1 ustawy SOOŚ, tj. w uzgodnieniu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Gdańsku, Pomorskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, Dyrektorem Urzędu Morskiego w Gdyni oraz Dyrektorem Urzędu Morskiego w Słupsku, w dniu 17 kwietnia 2018 r. Zarząd Województwa podjął uchwałę nr 369/322/18 w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu zmiany Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej *Pomorska Podróż*.

I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

1. Wnioski z analizy sytuacji w obszarze atrakcyjności kulturalnej i turystycznej

Uwarunkowania rozwoju turystyki

- Województwo pomorskie charakteryzuje się wieloma cennymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi. Ich różnorodność i unikatowość jest jednym z kluczowych elementów, budujących atrakcyjność turystyczną i kulturalną regionu. Korzystają z tego mieszkańcy i turyści, wybierając pomorskie na miejsce wypoczynku, zwłaszcza letniego. Sezonowość sprawia, iż potencjał bogatej całorocznej oferty kulturalno-turystycznej jest niedostatecznie wykorzystany, a wizerunek – postrzegany w wysokim stopniu przez pryzmat morza i plaży – nie oddaje w pełni możliwości województwa, jako destynacji atrakcyjnej turystycznie przez cały rok. Środowisko naturalne województwa pomorskiego tworzy warunki sprzyjające rozwojowi turystyki aktywnej, dającej możliwość kreowania oferty wpływającej na wydłużenie sezonu turystycznego i odpowiadającej najnowszym trendom opartym na turystyce krajoznawczej, wodnej, wypoczynkowej i prozdrowotnej, agroturystyce i ekoturystyce. Uwarunkowania przyrodnicze sprzyjają uprawianiu takich form aktywności jak: turystyka rowerowa, konna, nordic walking, narciarstwo zjazdowe i biegowe, golf, kajakarstwo czy żeglarstwo, sporty wodno-falowe, a także zachęcają do turystyki caravaningowej.
- Dynamika podróży krajowych do pomorskiego na przestrzeni ostatnich lat utrzymuje się na stałym poziomie, pozycjonując województwo na 1. miejscu w zakresie podróży długookresowych, trwających co najmniej 5 dni (2,9 mln w 2015 r.) i w pierwszej trójce w zakresie podróży krótkookresowych (2,1 mln w 2015 r.). Udział przyjazdów turystów zagranicznych do województwa w ruchu przyjazdowym do Polski w 2015 r. wyniósł 10,8%, co uplasowało województwo na 4. miejscu w rankingu ogólnopolskim¹. W 2017 r., podobnie jak w latach poprzednich, pomorskie było najchętniej odwiedzanym regionem na wakacje, skupiając ponad 33% ogółu noclegów². Oczekuje się, że do 2020 r. zostanie utrzymana dotychczasowa pozycja lidera w krajowych podróżach długookresowych i nastąpi poprawa pozycji w podróżach krótkookresowych, jak również wzrośnie liczba przyjazdów turystów zagranicznych.
- Istniejące trendy determinują rozwój poszczególnych rodzajów turystyki. Przykładem jest starzenie się społeczeństwa, które przyczynia się do rozwoju turystyki medycznej, zdrowotnej, spa&wellness, jednakże brakuje wspólnych ofert. Natomiast rozwój nowoczesnych technologii wpływa na lepszy sposób dotarcia do turystów.

Wnioski

→ Walory przyrodnicze i kulturowe stanowią fundament do przełamania bariery sezonowości w turystyce.

Dziedzictwo kulturowe

- Dziedzictwo kulturowe województwa pomorskiego to m.in. obszary i obiekty zabytkowe, których wyjątkowy status potwierdzony został np. wpisem na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO (Zamek w Malborku). Te rozpoznawalne w skali światowej obszary (m.in. sieć

¹ *Turystyka polska 2015 rok. Województwo pomorskie*. Instytut Turystyki. Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji. Warszawa 2016.

² www.prot.gda.pl

zamek gotycki, pocysterskie zespoły katedralne, świadectwa czasu II wojny światowej i dziedzictwa Solidarności – miejsca związane z masakrą robotników w Gdyni w 1970 r., Plac Solidarności z Pomnikiem Poległych Stoczniovców w Gdańsku, brama Nr 2 Stoczni Gdańskiej i budynek administracyjny z Salą BHP, tablice z 21 postulatami strajkujących robotników w sierpniu 1980 r. umieszczone na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO – Pamięć Świata), stanowią atrakcje turystyczne, których potencjał nadal nie jest w pełni wykorzystany.

- W północnej części województwa zachowały się liczne założenia pałacowe i dworsko-parkowe, będące pozostałością po zakładanych tam wielkich majątkach ziemskich. W najlepszej kondycji przetrwały zabytki, które w okresie powojennym zostały zaadaptowane na np. budynki użyteczności publicznej, biurowej lub turystycznej. Przykładem są dwory i pałace północnych Kaszub oraz Ziemi Słupskiej, a także domy podcieniowe na Żuławach. Jednakże pozostaje jeszcze wiele obiektów, które można włączyć w obieg gospodarczy poprzez znalezienie nowych funkcji, przy zachowaniu dotychczasowego charakteru. Cennym świadectwem tożsamości kulturowej regionu jest dziedzictwo budownictwa drewnianego Kaszub, Kociewia i Żuław, w tym charakterystyczne budownictwo szachulcowe na Ziemi Słupskiej, tzw. Kraina w Kratę. Przykładem zachowania walorów kulturowych jest wieś Swołowo, czy też Pałac w Waplewie. Problemem jest rozdrobniona własność, prowadząca do utraty integralności przestrzenno-funkcjonalnej całych zespołów oraz brak spójnej oferty.
- Zespoły średniowiecznych fortyfikacji z unikatowymi w skali Europy zamkami gotyckimi i zespołami obronnymi są wyróżnikiem regionu. Te wartościowe zabytki o charakterze obronnym mogłyby jeszcze skuteczniej pełnić funkcje turystyczne i kulturalne. Ich potencjał nie jest w pełni wykorzystany – m.in. ze względu na brak koncepcji współpracy pomiędzy zarządcami obiektów.
- We wnętrzach pomorskich budowli sakralnych (zespoły klasztorne, kalwarie oraz miejskie i wiejskie kościoły) zgromadzony jest bogaty zasób ruchomych dzieł sztuki, będący świadectwem dawnej i obecnej wielokulturowości regionu oraz wielowyznaniowych tradycji jego mieszkańców. Turystyka religijna to jedna z najszybciej rozwijających się form turystyki. Przykładami szlaków kulturowych w województwie pomorskim, wpisujących się w ten rodzaj turystyki, które cechuje wysoki poziom zarządzania są szlaki: Cysterski oraz Pomorska Droga Św. Jakuba, natomiast na pozostałych (m.in. latarni morskich, czy zabytków hydrotechniki) występują trudności w tym zakresie. Pojawiają się również nowe propozycje mocno osadzone w historii regionu np. Szlak Św. Wojciecha.
- Coraz bardziej popularną formą zwiedzania staje się eksploracja dawnych obiektów militarnych (głównie w północnej części województwa), na których ulokowane są zabytkowe obiekty takie jak: baterie artylerii, schrony, działobitnie, wieże kierowania ogniem, magazyny amunicji itp. Tego typu atrakcje ulegają jednak postępującej dewastacji, wynikającej z braku usankcjonowanego planu ochrony i zarządzania, co z kolei związane jest z ich statusem prawnym, nakładaniem się kompetencji oraz brakiem dostatecznej współpracy różnych służb publicznych.
- W większości pochodzące z XIX lub początku XX w. obiekty przemysłowe (w tym browary, cukrownie, spichlerze), a także obiekty dziedzictwa techniki (mosty, urządzenia wodne, m.in. śluzy, zabytki dziedzictwa hydrotechnicznego czy kolejowego, młyny i kuźnie, a także elektrownie wodne) często zlokalizowane są we współczesnych centrach miast, przez co oprócz atrakcyjności dla turystyki krajoznawczej, stwarzają szanse rozwoju funkcji śródmiejskich. Problemem jest tu często brak możliwości organizacyjnych i finansowych pozwalających na pełnienie takich funkcji.
- Województwo pomorskie jest regionem charakteryzującym się nie tylko ciekawą historią i zabytkami, ale także dysponującym siecią instytucji kultury, wśród których dominują

podmioty publiczne, takie jak teatry i instytucje muzyczne, muzea, centra nauki, skanseny, domy i ośrodki kultury, biblioteki, kluby oraz nieliczne przedsięwzięcia prywatne, takie jak galerie czy kina. W przypadku turystyki kulturowej ważny jest element koncentracji przestrzennej oraz odpowiedniej oprawy estetycznej atrakcji. Realizowane w ostatnich latach projekty dotyczą poprawy jakości kluczowych przestrzeni kulturowych. Mimo spadkowej tendencji w kraju, udział mieszkańców województwa pomorskiego w spektaklach teatralnych i wydarzeniach muzycznych stale rośnie, utrzymując się powyżej średniej dla Polski. Sytuacja ta, mierzona liczbą widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności, daje regionowi 5. miejsce w kraju. Wiąże się to z działalnością instytucji kultury, które głównie na obszarze największych miast, oferują program o wysokim poziomie artystycznym, stanowiący zarazem atrakcję turystyczną. Coraz bardziej wyróżniające się wydarzenia kulturalne, przedsięwzięcia multidyscyplinarne i rekonstrukcje historyczne pozwoliły na stworzenie nowej jakościowo oferty, rozpoznawalnej w skali krajowej i międzynarodowej. Wiele wydarzeń organizowanych jest w otwartej przestrzeni, co ma na celu pozyskanie szerszej publiczności.

Wnioski

→ Duży potencjał zasobów kultury stanowi bazę atrakcyjnej oferty kulturalnej i turystycznej regionu.

Dziedzictwo naturalne

- Obszary cenne przyrodniczo to przede wszystkim wybrzeże Morza Bałtyckiego, 2 parki narodowe: Słowiński i Borów Tucholskich (również jako Rezerваты Biosfery MAB ang. *Man and the Biosphere*, wg standardów UNESCO), 7 parków krajobrazowych leżących w całości na terenie województwa pomorskiego i 2 parki znajdujące się częściowo na terenie województwa pomorskiego, Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000. Obszary te mają duże znaczenie kulturowe i rekreacyjne, jednak niektóre, znacznie zdewastowane, wymagają rozwiązań infrastrukturalnych, aby lepiej spełniały swoją funkcję turystyczną. Zaniechania dotyczące rozwiązań organizacyjnych i infrastrukturalnych powodują, że ruch turystyczny na tych obszarach ma charakter przypadkowy i niekontrolowany, co jest zagrożeniem dla ich walorów, obniża też atrakcyjność warstwy edukacyjnej, stanowiącej istotny element tego typu oferty. Ponadto wciąż brak jest modeli ochrony i zarządzania obszarami, łączącymi jednocześnie walory kulturowe i przyrodnicze. Przewidziane prawem narzędzie, jakim jest utworzenie parku kulturowego, wciąż rzadko stosowane jest przez samorządy lokalne.
- Specyficznym obszarem dla rozwoju turystyki, wymagającym pilnych i skutecznych działań naprawczych, jest strefa nadmorska oraz Bory Tucholskie. Koncentracja walorów przyrodniczych i kulturowych, bazy noclegowej i ruchu turystycznego powoduje, że jest to obszar kryzysowy. Podtrzymanie funkcji turystycznej, która stanowi jedno z głównych źródeł dochodu społeczności lokalnej (np. w kierunku rozwoju usług uzdrowiskowych), wymaga zmiany profilu oferty turystycznej pod kątem ograniczenia negatywnego wpływu przede wszystkim na środowisko naturalne i krajobraz kulturowy. Dodatkowo nawałnica w sierpniu 2017 r. spowodowała katastrofalne zniszczenia na znacznym obszarze Borów Tucholskich, co wymaga wieloletnich kierunkowych działań w celu przywrócenia stanu sprzed kataklizmu³ i odnowienia oferty turystycznej tego subregionu.
- Wyróżniającym elementem regionu, wynikającym z położenia nadmorskiego i u ujścia Wisły, jest dziedzictwo morskie i rzeczne. Dziedzictwo morskie tworzą przede wszystkim

³ Raport w sprawie szacunków strat bezpośrednich po nawałnicy w dniach 11-12 sierpnia 2017 r., przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego w dniu 19.10.2017 r.

historyczne, małe porty z towarzyszącą zabudową i architekturą rybacką, kurortową, a także zabudową dużych portów morskich, zabytkowe jednostki pływające, stanowiska archeologiczne zlokalizowane pod powierzchnią wód Bałtyku i zabytki etnograficzne (zabytkowe łodzie rybackie i wsie rybackie). Natomiast dziedzictwo rzeczne z unikatowym w skali kraju żuławskim krajobrazem kulturowym (strażnice wałowe, wsie żuławskie, elementy dziedzictwa olenderskiego i mennonickiego, czy elektrownie wodne) i z zachowanym, unikatowym w skali kraju, systemem odwodnieniowym doliny Delt Wisły (system polderów, rowów melioracyjnych, kanałów z przepustami, śluzami, mostami, zabytkowe młyny), posiadają potencjał produktu turystycznego w skali kraju, który jeszcze nie został dostatecznie wykorzystany.

- Osobliwością regionu jest zespół kilkudziesięciu zabytkowych obiektów hydrotechnicznych (elektrownie wodne, śluzy, zapory, młyny, mosty zwodzone, kanały) zbudowanych w XIX–XX w. Oparta na tej bazie oferta turystyczna łączy różne formy turystyki: aktywną (piesza, rowerowa, kajakowa i żeglarska) oraz kulturową. Szerokie możliwości jej rozbudowywania daje atrakcyjne położenie tego typu obiektów nad wodą oraz na terenach objętych ochroną (parki krajobrazowe). Bariery dla jej rozwoju są dla zwiedzających ograniczenia czasowe w dostępności elektrowni (wciąż eksploatowanych, wytwarzających energię) oraz brak dogodnego dojazdu do niektórych z nich. Pomorskie, dzięki silnie rozwiniętej sieci hydrograficznej i walorom przyrodniczo-krajobrazowym, ma znaczący potencjał do uprawiania i rozwoju każdej dziedziny turystyki wodnej, uznawanej za jedną z najatrakcyjniejszych form turystyki aktywnej. Dzięki specyficznemu ukształtowaniu rzek, istnieje unikatowa w skali kraju możliwość rozbudowy infrastruktury dla żeglugi śródlądowej oraz ożywienia dróg wodnych (m.in. tramwaj wodny). Problemem jest słaba infrastruktura lądowa (poza dużymi ośrodkami miejskimi), której ewentualna rozbudowa winna odbywać się z uwzględnieniem ochrony jezior i ich otoczenia. Utrudniają to bariery prawne oraz nieuregulowane stosunki wodne, a także brak koordynacji na poziomie lokalnym w zakresie zagospodarowania szlaków wodnych dla turystyki kajakowej i żeglarskiej oraz ich promocji.
- Z każdym rokiem kajakarstwo staje się jedną z bardziej popularnych form spędzania wolnego czasu. Sprzyja temu zwiększający się zarówno popyt, jak i podaż usług turystyki kajakowej. Jednocześnie w województwie pomorskim występują duże dysproporcje w zakresie posiadanej infrastruktury dla obsługi turystyki kajakowej. Pozytywnym trendem jest szybki rozwój oferty czarterowej hauseboat'ów w obszarze Pętli Żuławskiej. Żeglarstwo morskie w województwie pomorskim skupia się głównie na obszarze Zatoki Gdańskiej, w tym Puckiej. Na jego rozwój wpływ ma przede wszystkim infrastruktura (mariny, przystanie, zaplecze portowe), a także szeroko pojęta promocja i oferta pasa nadmorskiego. Brak wspólnej propozycji dla całego polskiego wybrzeża jest jedną z barier dla rozwoju tej gałęzi turystyki.

Wnioski

- Unikatowe w skali kraju warunki naturalne regionu w powiązaniu z walorami kulturowymi, wymagają rozwoju dedykowanej infrastruktury.
- Postępująca antropopresja stwarza zagrożenie dla obszarów cennych przyrodniczo.

Oferta czasu wolnego

- Poza instytucjami kultury i podmiotami komercyjnymi, duży wpływ na kształt oferty kulturalnej i turystycznej województwa mają również organizacje pozarządowe działające w sektorze kultury i turystyki. Wśród ogólnej liczby organizacji pozarządowych prowadzących działalność w regionie, 33% działa w obszarze sportu, turystyki i rekreacji, natomiast 10%

zajmuje się kulturą i sztuką⁴. Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna skupia 16 Lokalnych Organizacji Turystycznych i 27 fundacji i stowarzyszeń⁵. Wiele ważnych wydarzeń organizowanych przez te podmioty otrzymuje dofinansowanie z budżetu samorządów, jednak wciąż widoczna jest słabość instytucjonalna tych podmiotów, które w większości nie dysponują odpowiednim zapleczem organizacyjnym, ani zasobami finansowymi. Szansą może okazać się pogłębianie współpracy między samorządami i instytucjami kultury, a sektorem pozarządowym, wspieranie inicjatyw lokalnych na rzecz przedsięwzięć kulturalnych, edukacyjnych, służących ochronie zabytków i historycznej przestrzeni kulturowej.

- Formami turystyki intensywnie wykorzystującymi walory środowiska naturalnego (m.in. bogate pokłady wód mineralnych, korzystny nadmorski bioklimat, duże stężenie olejków eterycznych) są: turystyka medyczna (prywatne kliniki), zdrowotna⁶ (sanatoria) oraz typu spa&wellness. Warunki do rozwoju tego typu funkcji występują przede wszystkim w strefie nadmorskiej, stąd podniesienie konkurencyjności oferty wymaga działań infrastrukturalnych i organizacyjnych również w głębi regionu. W związku ze zmianami struktury wiekowej ludności kraju i Europy należy zwrócić uwagę na wzrost popytu na usługi zdrowotne i opiekuńcze w najbliższych latach czyli tzw. srebrną gospodarkę, co może uzupełnić ofertę poza sezonem letnim.
- Duże znaczenie turystyki i kultury w województwie pomorskim potwierdza wysoka aktywność gospodarcza w tych obszarach działalności. W 2017 r. w regionie prowadziło działalność 333 przedsiębiorców zarejestrowanych w Wojewódzkim Rejestrze Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych, co sytuuje pomorskie na 6. miejscu w odniesieniu do innych województw. Biorąc pod uwagę udział firm z branży turystycznej (sekcja I PKD) w stosunku do liczby mieszkańców, województwo zajmuje 2. miejsce w kraju. Wysoki jest również udział nakładów w tej branży w stosunku do ogółu nakładów inwestycyjnych. Pod tym względem w rankingu ogólnopolskim województwo zajmuje 3. pozycję⁷. Pomorskie ma również jedną z największych w Polsce baz noclegowych zbiorowego zakwaterowania, która koncentruje się głównie w strefie nadmorskiej. W 2016 r. województwo zajmowało 1. miejsce pod względem liczby turystycznych obiektów noclegowych i 2. pod względem liczby miejsc noclegowych⁸.
- Mimo projektów mających na celu pakietyzację oferty (np. Karta miejska, Karta do kultury), na tle popularnych turystycznie regionów Europy Zachodniej wciąż niezadowolający jest stopień profesjonalizacji oferty (w tym integrowania atrakcji i usług towarzyszących w spójne produkty oraz ich komercjalizacja). Istotnym mankamentem oferty turystycznej województwa pomorskiego jest także niska jakość usług związanych z mechanizmami rynkowymi i wyższymi wymaganiami konsumentów.
- Rozwój oferty turystycznej i kulturalnej, dedykowanej konkretnym grupom turystów umożliwi coraz lepsza komunikacja regionu z pozostałą częścią kraju. Dynamicznie rozwijają się połączenia lotnicze i promowe, co skutkuje wzrostem ruchu pasażerskiego, który systematycznie rośnie. Przewozy promowe to ok. 600 tys. pasażerów rocznie, na autostradzie A1 odnotowuje się ok. 900 tys. samochodów miesięcznie w sezonie letnim, zaś Port Lotniczy Gdańsk im. Lecha Wałęsy osiągnął w 2016 r. liczbę 4 mln pasażerów.
- W ostatnich latach bardzo modnym środkiem transportu, zwłaszcza w miastach, stał się rower. Jednocześnie coraz większą popularność zyskuje turystyka rowerowa, która stanowi przykład turystyki zrównoważonej o relatywnie niskim negatywnym oddziaływaniu na obszary

⁴ www.ngo.pl, (2015 r.)

⁵ W 2017 r.

⁶ W województwie pomorskim dwie miejscowości posiadają status uzdrowiska – Sopot i Ustka.

⁷ Opracowanie własne na podstawie GUS-BDL.

⁸ W 2016 r. w województwie pomorskim znajdowały się łącznie 1 602 turystyczne obiekty noclegowe, co przełożyło się na 110 571 miejsc noclegowych; zob. *Turystyka w 2016 roku*, GUS, Warszawa 2017 r.

cenne przyrodniczo. Przez pomorskie przebiegają 3 korytarze międzynarodowych tras rowerowych sieci Euro Velo: nr 9 (Wiślana Trasa Rowerowa), nr 10 (wzdłuż wybrzeża Bałtyku) oraz nr 13 (Szlak Żelaznej Kurtyny). W województwie pomorskim planowana jest też międzynarodowa trasa na przebiegu nieczynnych linii kolejowych od Miastka do Dzierżonia, łącząca Berlin z Tallinem. Obecna infrastruktura dedykowana turystyce rowerowej ma jednak charakter rozproszony. Trasy nie mają ciągłości, oznakowane są szczerunkowo, brakuje infrastruktury towarzyszącej (np. miejsca odpoczynku dla rowerzystów), zaś jakość nawierzchni nie spełnia standardów umożliwiających dogodnie uprawianie tego rodzaju turystyki. Brakuje ponadto zintegrowania tras międzynarodowych z trasami o randze regionalnej i ponadregionalnej, a także działań promocyjnych. Rynek rowerowy w Europie pokazuje m.in., że jazda na rowerze w państwach członkowskich UE przynosi korzyści ekonomiczne w wysokości 513 mld euro, czyli ponad 1000 euro na mieszkańca, a wiele tych środków finansowych zostanie wydatkowanych na terenach wiejskich, tym samym wpływając na rozwój obszarów często omijanych przez zmotoryzowany ruch turystyczny⁹. Turystyka rowerowa ma przede wszystkim charakter sezonowy, ze szczytem pomiędzy majem a sierpniem (według badań Trendoscope 2008 r., 79% podróży rowerowych odbywa się w tym czasie). Jednak, jak pokazują badania realizowane m.in. w ramach inicjatywy Silver Cycling¹⁰, wyjazdy turystyczne części osób realizowane są poza wysokim sezonem turystycznym (w miesiącach maj-czerwiec i we wrześniu).

Wnioski

- Niewystarczające dostosowanie oferty turystycznej do pór roku.
- Duży potencjał turystyki aktywnej stanowi narzędzie do wydłużenia sezonu turystycznego
- Brak spójnej oferty usług medycznych, zdrowotnych, spa&wellness oraz turystyki aktywnej.

Wizerunek regionu

- Różnorodność kulturowa i przyrodnicza regionu stwarza szansę kreowania wizerunku województwa, jako atrakcyjnej destynacji turystycznej, co przy jednoczesnym uwzględnieniu światowych trendów i standardów będzie istotnym czynnikiem promocji walorów i przyczyni się do ukształtowania pozytywnie kojarzonej marki. Słabą stroną jest brak spójnej koncepcji promocji i organizacji wydarzeń na przykład w aglomeracji trójmiejskiej. Pomocny może okazać się rozwój badań będących podstawą monitorowania oraz planowania i optymalizacji oferty turystyczno-kulturalnej, a także konsekwentna realizacja założeń marketingowych, zgodnie z kierunkiem wytyczonym w Turystycznej Kampanii Promocyjnej Województwa Pomorskiego „Pomorskie dobry kurs”. Proces ten usprawnić może rozwój nowych technologii, który umożliwi łatwiejsze dotarcie do szerszego kręgu odbiorców¹¹. Województwo pomorskie posiada w tym zakresie znaczny potencjał w postaci Interaktywnego Systemu Informacji Turystycznej, który powstał w oparciu o najnowsze technologie ICT. Informacja dostarczana poprzez technologie interaktywne – sieć 245 infomatów oraz portal pomorskie.travel, dociera do zainteresowanego odbiorcy, przebijając się przez powszechnie występującą reklamę.
- Potencjał kulturowy, budujący poczucie lokalnej, regionalnej i narodowej tożsamości, zwiększa atrakcyjność gospodarczą, w tym turystyczną i inwestycyjną regionu. Rozpoznawalnym elementem krajobrazu kulturowego regionu nadal są łodzie rybackie, zaś wśród wciąż

⁹ *The EU cycling economy. Arguments for an integrated EU cycling policy.* European Cyclists' Federation, Bruksela 2016.

¹⁰ *Silver Cyclists. Cycle tourism for seniors. Give it to try!*, Bruksela 2016.

¹¹ W kraju obserwuje się stały wzrost liczby osób korzystających z Internetu. Województwo pomorskie jest na 2. miejscu (po Małopolsce) pod względem poziomu dostępu do Internetu w gospodarstwach domowych, za: *Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*, red. J. Czapiński, T. Panek, Warszawa 2015, s. 378.

uprawianych rzemiosł można wymienić tradycyjne rybolówstwo. Ponadto kultywowane są we wspólnotach lokalnych tradycyjne zajęcia, jak np. hafciarstwo, snycerstwo, plecionkarstwo czy garncarstwo, a także wzornictwo ludowe, lokalne obyczaje, dziedzictwo językowe i kulinarne. Charakterystycznym elementem tradycji kulturowej Pomorza jest również bursztyn i jego obróbka. Właściwości zdobnicze czy lecznicze bursztynu (litoterapia, kosmetyka) są coraz częściej wykorzystywane. Niewystarczająca jest jednak zarówno jego promocja, identyfikacja w kształtowaniu atrakcyjnej przestrzeni oraz budowanie markowych produktów turystycznych, pomimo istniejącego już Szlaku Bursztynowego.

- Nie tylko w Polsce, ale i w Europie znaczenia nabierają produkty regionalne np. *etno-design* czy kuchnia regionalna, które wyróżniają województwo pomorskie na rynku krajowym i zagranicznym, zachęcając do jego poznania. Jednocześnie słabą stroną jest brak jednolitego modelu budowy sieciowych produktów turystycznych, systemu wsparcia lokalnych inicjatyw oraz wypracowanych zasad współpracy lokalnych samorządów z branżą. Powoduje to powstawanie oferty o małej konkurencyjności kulturowej i tym samym turystycznej.

Wnioski

- Silna rozpoznawalność marki turystycznej Pomorskie wśród turystów krajowych i słaba na rynkach zagranicznych.
- Nieadekwatne do rzeczywistości postrzeganie województwa jako letniej destynacji turystycznej

2. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none">1. Uwarunkowania przyrodnicze, w tym nadmorskie położenie stwarzające dogodne warunki dla rozwoju oferty turystycznej, w tym szlaków turystycznych (rowerowych, konnych, wodnych, pieszych).2. Duża różnorodność charakterystycznych elementów dziedzictwa kulturowego identyfikujących region na tle kraju.3. Bogactwo dziedzictwa niematerialnego.4. Wysoka jakość oferty instytucji kultury, podmiotów prywatnych i środowisk twórczych w regionie.5. Utrzymująca się czołowa pozycja regionu w kraju jako destynacji wypoczynkowej.6. Dobrze rozwinięta baza noclegowa.7. Nowoczesna infrastruktura, pozwalająca na organizację targów i wielkich imprez sportowych oraz koncertów.8. Dobrze rozwinięta infrastruktura transportowa (lotnisko, porty, autostrada A1), a także przebieg przez terytorium województwa trzech korytarzy międzynarodowych tras rowerowych sieci Euro Velo.	<ol style="list-style-type: none">1. Niewystarczająca rozpoznawalność turystycznej marki województwa pomorskiego wśród turystów zagranicznych.2. Brak sprawnego systemu zarządzania produktami i szlakami turystycznymi.3. Niewykorzystanie charakterystycznych walorów etnograficznych i przyrodniczych regionu w kreowaniu markowych i sieciowych produktów turystycznych i kulturowych.4. Niewystarczające zagospodarowanie infrastrukturalne w obszarze turystyki i kultury oraz przestrzeni publicznej, wykorzystujące wyróżniki regionu.5. Niewystarczający zakres badań w obszarze kultury i turystyki.6. Zły stan zachowania części obiektów zabytkowych.7. Niewystarczające tempo adaptacji branży turystycznej do nowych trendów.8. Brak ciągłości rowerowych tras międzynarodowych oraz niska jakość infrastruktury.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój regionalnych i ponadregionalnych połączeń transportowych. 2. Podniesienie jakości usług związanych z mechanizmami rynkowymi i wyższymi wymaganiami konsumentów. 3. Wzmocnienie gospodarczego znaczenia turystyki w polityce kraju. 4. Dobra współpraca międzynarodowa na poziomie kraju oraz w obrębie regionu Morza Bałtyckiego. 5. Zaangażowanie kapitału prywatnego w ochronę dziedzictwa kulturowego i rozwój oferty kulturalnej i turystycznej. 6. Rozwój postaw prozdrowotnych w społeczeństwie, turystyki medycznej, zdrowotnej i spa&wellness oraz rozwój agroturystyki. 7. Aktywność organizacji pozarządowych. 8. Rozwój turystyki biznesowej. 9. Rozwój nowoczesnych technologii informatycznych w zakresie informacji turystycznej i kulturalnej. 10. Rozwój infrastruktury kultury. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ograniczanie lokalnych połączeń transportowych. 2. Niewystarczające wykorzystanie obiektów i terenów przyległych, o dużym potencjale turystycznym i kulturowym. 3. Kryzys gospodarczy i polityczny, terroryzm. 4. Zmiany klimatyczne, katastrofy naturalne. 5. Brak polityki morskiej państwa, w tym koncepcji zagospodarowania terenów pasa nadmorskiego. 6. Brak jasnych reguł podziału zadań w zakresie turystyki pomiędzy samorządami lokalnymi i LOT-ami. 7. Zanik tradycyjnych zawodów, rzemiosł i przetwórstwa. 8. Degradacja środowiska kulturowego i naturalnego. 9. Zmiany ustawowe dotyczące POT. 10. Niesprzyjające przepisy dla przedsiębiorców turystycznych.

Wyzwania

Najważniejsze wyzwania stojące przed województwem pomorskim do roku 2020 w obszarze atrakcyjności kulturalnej i turystycznej to:

- 1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego** – poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego poprzez zapewnienie trwania tego dziedzictwa i działania wspierające jego ochronę. Optymalne wykorzystanie potencjałów terytorialnych (przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego) dla rozwoju turystyki w regionie.
- 2. Całoroczna, sieciowa i kompleksowa oferta turystyczna i kulturalna** – wykorzystanie potencjału posiadanych zasobów, w tym różnorodności kulturowej oraz unikatowych walorów naturalnych regionu w tworzeniu wysokiej jakości oferty również poza sezonem letnim. Wykorzystanie potencjału instytucji kultury w kreowaniu całorocznej oferty turystycznej.
- 3. Wizerunek regionu** – konsekwentne wdrażanie polityki promocyjnej w celu zwiększenia rozpoznawalności marki turystycznej województwa na arenie krajowej i zagranicznej. Kreowanie wizerunku województwa w oparciu o historię, tradycję i lokalną tożsamość oraz turystykę aktywną.

Powyższe wyzwania determinują wybór celów, priorytetów i działań w ramach Programu.

II. CZĘŚĆ PROJEKCYJNA

1. CELE, PRIORYTETY I DZIAŁANIA

CEL GŁÓWNY UNIKATOWA OFERTA TURYSTYCZNA I KULTURALNA	
CEL SZCZEGÓŁOWY 1 Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego	CEL SZCZEGÓŁOWY 2 Caloroczna, sieciowa i kompleksowa oferta oraz wzmacnianie wizerunku regionu
Priorytet 1.1 Opieka i ochrona dziedzictwa kulturowego	Priorytet 2.1 Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne
Priorytet 1.2 Zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa naturalnego	Priorytet 2.2 Oferta czasu wolnego
	Priorytet 2.3 Rozpoznawalny turystyczny wizerunek regionu

Podstawowym celem programu jest rozwój turystyki, poprzez wykorzystanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz rozwój oferty kulturalnej. Służyć temu będzie ukształtowanie wysokiej jakości, atrakcyjnej i adekwatnej do współczesnych potrzeb całorocznej oferty czasu wolnego (w tym m.in. specjalizacja regionu w turystyce aktywnej, prozdrowotnej, kulturowej oraz biznesowej), która przyczyni się do wydłużenia sezonu turystycznego i zwiększenia liczby turystów, przy jednoczesnym zrównoważonym ukierunkowaniu ruchu turystycznego w celu ograniczenia negatywnego wpływu turystyki na środowisko przyrodnicze i kulturowe.

Istotny dla realizacji postawionego celu jest rozwój sieciowych, kompleksowych, rozpoznawalnych co najmniej na poziomie krajowym produktów i pakietów turystycznych, bazujących na specyficznych walorach regionu kształtowanych przez unikatowe uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe.

Miara sukcesu:

Miejsce w pierwszej trójce województw pod względem liczby przyjazdów turystów krajowych i zagranicznych

Cel szczegółowy 1

Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego

Wybór strategiczny

Bezpieczne wykorzystanie różnorodności oraz unikatowości dziedzictwa kulturowego i naturalnego województwa dla rozwoju turystyki i wzrostu gospodarczego. Odnowa obiektów i obszarów zabytkowych zmierzająca do przywrócenia im wartości użytkowych oraz ich udostępnienia dla celów turystycznych. Zaplanowane ukierunkowanie ruchu turystycznego poprzez stworzenie dedykowanej infrastruktury dla uprawiania turystyki aktywnej, przyczyniające się do zachowania dziedzictwa naturalnego i jego zrównoważonego wykorzystania dla turystyki.

	Nazwa	Status
Zobowiązania Samorządu Województwa Pomorskiego	Rozwój regionalnych, sieciowych produktów turystycznych, obejmujących m.in. małe porty morskie, mariny, szlaki rowerowe i kajakowe oraz śródlądowe drogi wodne, a także unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną.	<i>Aktualne</i>
	Nazwa	Status
Oczekiwania wobec administracji centralnej	Udział budżetu państwa w ratowaniu najcenniejszych zabytków i utrzymaniu najważniejszych instytucji kultury	<i>Aktualne</i>
	Przyjęcie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”, ustalającego mechanizmy organizacyjne i finansowe determinujące rzeczywistą ochronę dziedzictwa kulturowego	<i>Zrealizowane</i>
	Objęcie Żuław statusem krajowego produktu turystycznego	<i>Czasowo zawieszone</i>
	Aktywizacja transportowa drogi wodnej Dolnej Wisły oraz usunięcie wszystkich barier prawnych dla zapewnienia swobodnej międzynarodowej żeglugi po Zalewie Wiślanym	<i>Aktualne</i>
Obszary współpracy ponadregionalnej i międzynarodowej	Nazwa	Status
	Wizerunek i marka turystyczna Regionu Morza Bałtyckiego.	<i>Aktualne</i>
	Sieciowe ponadregionalne produkty turystyczne, wykorzystujące m.in.: - międzynarodowe drogi wodne: E-60 (morska), E-70 i E-40, z uwzględnieniem Żuław i Zalewu Wiślanego; - ponadregionalne szlaki wodne m.in. Brdy, Gwdy, Wdy, Wielkiego Kanału Brdy i Wieprzy; - Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie, Słowiński Rezerwat Biosfery; parki krajobrazowe.	<i>Aktualne</i>

Wskaźnik kontekstowy

Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa (2020 rok)	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych na rekreację i kulturę	66,86 zł 6. miejsce w kraju (2013)	miejsce w pierwszej piątce w kraju	raz w roku	GUS

Priorytet 1.1. Opieka i ochrona dziedzictwa kulturowego	
Zakres priorytetu	Dla zachowania regionalnej różnorodności i oryginalnych cech kulturowych ważne jest wzmocnienie wsparcia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz kompleksowych renowacji obiektów zabytkowych. Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu przede wszystkim poprawę stanu zabytków, trwale ich zachowanie, a także zwiększenie ich dostępności dla mieszkańców, turystów i inwestorów. Odnowa obiektów i obszarów zabytkowych przywróci wartości użytkowe i zapewni atrakcyjną ekspozycję zabytkom architektury, zespołom urbanistycznym, ruralistycznym oraz założeniom dworsko-palacowym.
Kluczowi partnerzy	<ol style="list-style-type: none"> 1. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne 2. instytucje kultury 3. Wojewódzki Konserwator Zabytków 4. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego 5. organizacje pozarządowe, w tym LOT-y 6. izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców, przedsiębiorcy, w tym operatorzy turystyczni 7. kościoły i związki wyznaniowe 8. Lokalne Grupy Działania 9. Lokalne Grupy Rybackie
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki europejskie w dyspozycji SWP – środki europejskie w dyspozycji krajowej – środki prywatne – środki krajowe (m.in. MKiDN) – środki JST – środki europejskie w dyspozycji KE – środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych (m.in.fundusze norweskie, EOG) – środki SWP

Wskaźniki programowe

Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa (2020 rok)	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Wskaźniki produktu				
Liczba obiektów zabytkowych instytucji kultury podległych SWP z nadanymi nowymi funkcjami, służącymi celom turystycznym lub kulturalnym	0 (2013)	5	raz na 3 lata	DK UMWP
Wskaźnik rezultatu				
Liczba osób korzystających z obiektów zabytkowych instytucji kultury podległych SWP z nadanymi nowymi funkcjami, służącymi celom turystycznym lub kulturalnym	0 (2013)	1,5 mln	raz na 3 lata	DK UMWP

Działanie 1.1.1	Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych
Zakres interwencji (typy przedsięwzięć)	<ul style="list-style-type: none"> – ratowanie i otoczenie ochroną charakterystycznej zabudowy regionu, w tym założeń parkowych oraz cennych układów ruralistycznych i urbanistycznych – przywrócenie wartości obiektom i zespołom zabytkowym, m.in. poprzez nadanie im nowych funkcji służących celom turystycznym i kulturalnym, przy możliwym jednoczesnym zachowaniu funkcji dotychczasowych
Strategiczne kryteria identyfikacji przedsięwzięć	Horyzontalne (z SRWP): Stosowane jako preferencje: <ol style="list-style-type: none"> 1. partnerstwo i partycypacja 2. partnerstwo publiczno-prywatne 3. lokalizacja i przestrzenne oddziaływanie 4. jakość przestrzeni 5. efekt środowiskowy 6. wzrost zatrudnienia 7. innowacyjność
	Specyficzne (dla RPS): Preferencje dla przedsięwzięć: <ol style="list-style-type: none"> 1. wynikających z zapisów gminnych programów opieki nad zabytkami 2. wprowadzających nowoczesne systemy zarządzania i ekspozycji 3. obejmujących całoroczną ofertę 4. podwyższających potencjał turystyczny.

Obszary Strategicznej Interwencji	OSI:
	<ul style="list-style-type: none"> - obszary o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego - Gdańsk, Gdynia, Sopot, Słupsk, Malbork
Przedsięwzięcia strategiczne	Uszczegółowienie OSI:
	-

Priorytet 1.2	
Zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa naturalnego	
Zakres priorytetu	<p>Realizowane działania mają na celu poprawę stanu obszarów cennych przyrodniczo, dostosowanie sposobów i intensywności wykorzystywania do cech i właściwości zasobów, a także zwiększenie ich dostępności. Odpowiednie ukierunkowanie ruchu turystycznego, ograniczy istniejące i potencjalne konflikty przestrzenne i środowiskowe, charakterystyczne dla turystyki masowej. Nowa jakość zarządzania ceną krajobrazowo przestrzenią da podstawę dla tworzenia markowych produktów turystycznych, zgodnych z zasadą zrównoważonego rozwoju.</p> <p>Udostępnienie szlaków i akwenów wodnych poprzez budowę i modernizację infrastruktury turystycznej, m.in. w celu uzupełnienia profilu gospodarki turystycznej regionu.</p>
Kluczowi partnerzy	<ol style="list-style-type: none"> 1. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne 2. organizacje pozarządowe w tym LOT-y 3. izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców, przedsiębiorcy, w tym operatorzy turystyczni 4. Państwowe Gospodarstwo Leśnie Lasy Państwowe 5. Lokalne Grupy Działania 6. Lokalne Grupy Rybackie 7. Parki Narodowe; parki krajobrazowe 8. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie 9. Urzędy Morskie
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - środki europejskie w dyspozycji SWP - środki prywatne - środki JST - środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych (m.in. fundusze norweskie, EOG) - środki SWP - środki krajowe (m.in. WFOŚiGW, NFOŚiGW)

Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa (2020 rok)	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Wskaźniki produktu				
Liczba obszarów cennych przyrodniczo objętych wsparciem w zakresie rozwoju turystyki wodnej	0 (2013)	60	raz na rok	DIF UMWP
Wskaźnik rezultatu				
Długość oznakowanych szlaków wodnych	0 (2013)	1 000	raz na rok	DIF UMWP
Liczba obiektów infrastruktury turystyki wodnej	0 (2013)	220	raz na rok	DIF UMWP

Działanie 1.2.1	Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo
Zakres interwencji (typy przedsięwzięć)	<ul style="list-style-type: none"> – przeciwdziałanie procesowi degradacji walorów naturalnych poprzez budowę dedykowanej infrastruktury i ukierunkowanie ruchu turystycznego – atrakcyjne i funkcjonalne zagospodarowanie szlaków i miejsc turystycznych o charakterze regionalnym i ponadregionalnym – budowa lub modernizacja infrastruktury dla turystyki wodnej śródlądowej i morskiej
Strategiczne kryteria identyfikacji przedsięwzięć	Horyzontalne (z SRWP): Stosowane obowiązkowo: <ol style="list-style-type: none"> 1. jakość przestrzeni Stosowane jako preferencje: <ol style="list-style-type: none"> 1. partnerstwo i partycypacja 2. partnerstwo publiczno-prywatne 3. lokalizacja i przestrzenne oddziaływanie 4. wzrost zatrudnienia 5. efekt środowiskowy 6. potrzeby grup defaworyzowanych i wykluczonych 7. innowacyjność
	Specyficzne (dla RPS): Preferencje dla przedsięwzięć: <ol style="list-style-type: none"> 1. zgodnych z <i>Planem zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego</i>; 2. obejmujących całoroczną ofertę 3. kompleksowych, zmierzających do ożywienia społeczno-gospodarczego miejscowości 4. uwzględniających ogólnodostępną przestrzeń publiczną
Obszary Strategicznej Interwencji	OSI: <ul style="list-style-type: none"> – obszary o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego

	– Gdańsk, Gdynia, Sopot, Malbork, Słupsk
	Uszczegółowienie OSI -
Przedsięwzięcia strategiczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pomorskie Szlaki Kajakowe 2. Rozwój oferty turystyki wodnej w obszarze Pętli Żuławskiej i Zatoki Gdańskiej

Cel szczegółowy 2

Całoroczna, sieciowa i kompleksowa oferta oraz wzmocnienie wizerunku regionu

Wybór strategiczny

Rozwój oferty turystycznej i kulturalnej opartej o walory naturalne oraz zasoby dziedzictwa kulturowego; uniezależnienie oferty turystycznej od pór roku oraz jej dostosowanie do zmieniających się form spędzania wolnego czasu z wypoczynku biernego na aktywny, w tym silniejsza specjalizacja regionu w zakresie turystyki aktywnej. Podniesienie konkurencyjności regionu poprzez wykorzystanie nowych trendów w turystyce, a także zastosowanie nowoczesnych rozwiązań infrastrukturalnych, przestrzennych i technologicznych. Dbalność o najwyższą jakość usług turystycznych m.in. poprzez kategoryzację obiektów hotelarskich i certyfikację punktów informacji turystycznej. Realizacja działań promocyjnych o charakterze horyzontalnym, dotyczących obszaru całego regionu, służących wzmocnieniu rozpoznawalnej marki turystycznej województwa pomorskiego, jako celu podróży turystów krajowych i zagranicznych.

	Nazwa	Status
Zobowiązania Samorządu Województwa Pomorskiego	Rozwój regionalnych, sieciowych produktów turystycznych, obejmujących m.in. małe porty morskie, mariny, szlaki rowerowe i kajakowe oraz śródlądowe drogi wodne, a także unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną.	<i>Aktualne</i>
Oczekiwania wobec administracji centralnej	Nazwa	Status
	Zakończenie trwających oraz realizacja kolejnych inwestycji w zakresie kultury i turystyki o znaczeniu krajowym w województwie	<i>Aktualne</i>
	Udział budżetu państwa w utrzymaniu najważniejszych instytucji kultury	<i>Aktualne</i>
Obszary współpracy ponadregionalnej i międzynarodowej	Nazwa	Status
	Wizerunek i marka turystyczna Regionu Morza Bałtyckiego.	<i>Aktualne</i>
	<p>Sieciowe ponadregionalne produkty turystyczne, wykorzystujące m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – szlaki kulturowe: XX-w., Cystersów, zamków gotyckich, architektury i dziedzictwa hydrotechnicznego Żuław, Kraina w kratę, latarni morskich, budowli hydrotechnicznych, bursztynowy, dróg św. Jakuba, Kopernika, św. Wojciecha – Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie, Słowiński Rezerwat Biosfery; parki krajobrazowe 	<i>Aktualne</i>

	<ul style="list-style-type: none"> – Europejska Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarneego; – międzynarodowe i międzyregionalne trasy rowerowe. 	
--	---	--

Wskaźnik kontekstowy

Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa (2020 rok)	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Liczba turystów korzystających z noclegów w okresie od października do kwietnia	698 tys. 7. miejsce w kraju (2013)	miejsce w pierwszej szóstce w kraju	raz w roku	GUS

Priorytet 2.1	
Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne	
Zakres priorytetu	Udostępnienie niedostatecznie wykorzystanych obszarów atrakcyjnych turystycznie posiadających potencjał do rozwoju całorocznych, specyficznych form turystyki, w szczególności turystyki rowerowej. Interwencja przyczyni się do zapewnienia ciągłości tras rowerowych, a także rozwoju infrastruktury towarzyszącej uzupełniającej ofertę turystyki rowerowej.
Kluczowi partnerzy	<ol style="list-style-type: none"> 1. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne 2. instytucje kultury 3. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego 4. organizacje pozarządowe (w tym LOT-y) 5. izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców, przedsiębiorcy, w tym operatorzy turystyczni 6. Lokalne Grupy Rybackie 7. Lokalne Grupy Działania 8. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe 9. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie 10. Urzędy Morskie 11. Parki Narodowe; parki krajobrazowe 12. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki europejskie w dyspozycji SWP – środki krajowe – środki JST – środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych (m.in. fundusze norweskie, EOG) – środki SWP

Wskaźniki programowe

Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa (2020 rok)	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Wskaźnik produktu				
Liczba wspartych gmin w zakresie rozwoju turystyki rowerowej	0 (2013)	35	raz na rok	DT UMWP
Wskaźniki rezultatu				
Liczba obiektów infrastruktury rowerowej, powstałych na terenie wspartych gmin	0 (2013)	75	raz na rok	DT UMWP
Długość oznakowanych tras rowerowych [km]	0 (2013)	550	raz na rok	DT UMWP

Działanie 2.1.1	Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni
Zakres interwencji (typy przedsięwzięć)	– atrakcyjne i funkcjonalne zagospodarowanie ogólnodostępnych przestrzeni miast i terenów pozamiejskich o potencjale turystycznym na poziomie regionalnym i ponadregionalnym, umożliwiających rozwój turystyki, w szczególności turystyki rowerowej.
Strategiczne kryteria identyfikacji przedsięwzięć	Horyzontalne (z SRWP): Stosowane obowiązkowo: 1. jakość przestrzeni. Stosowane jako preferencje: 1. partnerstwo i partycypacja 2. partnerstwo publiczno-prywatne 3. lokalizacja i przestrzenne oddziaływanie 4. efekt środowiskowy 5. potrzeby grup defaworyzowanych i wykluczonych 6. innowacyjność
	Specyficzne (dla RPS): Preferencje dla przedsięwzięć: 1. zgodnych z <i>Planem zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego</i> ; 2. obejmujących całoroczną ofertę 3. kompleksowych, zmierzających do ożywienia społeczno-gospodarczego miejscowości 4. uwzględniających ogólnodostępną przestrzeń publiczną
Obszary Strategicznej Interwencji	OSI: - obszary o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego – Gdańsk, Gdynia, Sopot, Malbork, Słupsk
	Uszczegółowienie OSI: -
Przedsięwzięcia strategiczne	Pomorskie trasy rowerowe o znaczeniu międzynarodowym R-10 i Wiślana Trasa Rowerowa R-9

Priorytet 2.2	
Oferta czasu wolnego	
Zakres priorytetu	Efektom działań będzie atrakcyjna oferta turystyczna i kulturalna, oparta na wyróżniających się, silnych, charakterystycznych dla regionu cechach, realizowana w oparciu o współpracę środowisk turystycznych i okoloturystycznych oraz kulturalnych. Oferta będzie adresowana do grup docelowych o zróżnicowanych potrzebach i zainteresowaniach, a inwestycje w instytucje kultury wzbogacą i rozszerzą ich ofertę programową. Niezbędnym elementem dopełniającym atrakcyjną i konkurencyjną ofertę czasu wolnego, który umożliwia turystom komfortowe korzystanie z atrakcji regionu jest wysoka jakość usług turystycznych, w szczególności dostęp do miejsc noclegowych w skategoryzowanej bazie obiektów noclegowych.
Kluczowi partnerzy	<ol style="list-style-type: none"> 1. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne 2. instytucje kultury 3. organizacje pozarządowe (w tym LOT'y i organizacje turystyczne) 4. izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców, przedsiębiorcy w tym operatorzy turystyczni 5. Lokalne Grupy Rybackie 6. Lokalne Grupy Działania
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki europejskie w dyspozycji SWP – środki krajowe – środki JST – środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych (m.in. fundusze norweskie, EOG) – środki SWP – środki prywatne

Wskaźniki programowe

Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa (2020 rok)	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Wskaźniki produktu				
Liczba skategoryzowanych obiektów hotelarskich	263 6. miejsce w kraju (2017)	miejsce w pierwszej szóstce w kraju	raz na rok	DT UMWP
Liczba wspartych wydarzeń kulturalnych i sportowych o znaczeniu ponadregionalnym	25 (2012)	150	raz na rok	DK/DES UMWP
Wskaźniki rezultatu				
Liczba miejsc noclegowych w skategoryzowanych obiektach hotelarskich	29 500 (2017)	wzrost o 10%	raz na rok	DT UMWP
Liczba uczestników wspartych wydarzeń kulturalnych i sportowych o znaczeniu ponadregionalnym	200 tys. (2012)	1 mln	raz na rok	DK/DES UMWP

Działanie 2.2.1	Budowa wysokiej jakości oferty kulturalnej i turystycznej regionu
Zakres interwencji (typy przedsięwzięć)	<ul style="list-style-type: none"> – wspieranie organizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych i turystycznych o randze ponadregionalnej – podnoszenie konkurencyjności turystycznej regionu poprzez wspieranie kreowania atrakcyjnej oferty – standaryzacja usług turystycznych – budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury kultury i turystyki o znaczeniu ponadregionalnym
Strategiczne kryteria identyfikacji przedsięwzięć	Horyzontalne (z SRWP): Stosowane jako preferencje: <ol style="list-style-type: none"> 1. partnerstwo i partycypacja 2. partnerstwo publiczno-prywatne 3. lokalizacja i przestrzenne oddziaływanie 4. jakość przestrzeni 5. efekt środowiskowy 6. wzrost zatrudnienia 7. innowacyjność 8. potrzeby grup defaworyzowanych i wykluczonych 9. cyfryzacja
	Specyficzne (dla RPS): Preferencje dla przedsięwzięć: <ol style="list-style-type: none"> 1. uwzględniających kompleksowość oferty 2. oferta całoroczna 3. aktywizujących obszary ekstensywnie użytkowane turystycznie 4. uwzględniających regionalne kulinaria 5. akcentujących regionalizm 6. przedsięwzięcia o znaczeniu międzynarodowym 7. ze szczególnym uwzględnieniem specyficznych potrzeb osób z niepełnosprawnościami
Obszary Strategicznej Interwencji	OSI: <ul style="list-style-type: none"> – obszary o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego – Gdańsk, Gdynia, Sopot, Słupsk, Malbork
	Uszczegółowienie OSI: -
Przeds. strategiczne	–

Priorytet 2.3	
Rozpoznawalny turystyczny wizerunek regionu	
Zakres priorytetu	<p>Podjęte działania będą dotyczyły kreowania turystycznej marki województwa pomorskiego przy wykorzystaniu rozmaitych działań promocyjnych, w tym nowoczesnych narzędzi interaktywnych. Działania zostaną również oparte na budowaniu sieci wymiany i udostępnianiu informacji o ofercie turystyczno-kulturalnej regionu, promocji dziedzictwa materialnego i niematerialnego, jego wykorzystania jako elementu oferty turystycznej identyfikującej poszczególne regiony kulturowe.</p>

Kluczowi partnerzy	<ol style="list-style-type: none"> 1. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, 2. instytucje kultury 3. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego 4. organizacje pozarządowe (w tym organizacje turystyczne) 5. izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców, przedsiębiorcy w tym operatorzy turystyczni 6. Lokalne Grupy Rybackie 7. Lokalne Grupy Działania 8. uczelnie wyższe
Źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki europejskie w dyspozycji SWP – środki europejskie w dyspozycji krajowej (m.in.PROW, PO Ryby) – środki krajowe (m.in. MKiDN) – środki JST – środki w ramach innych zagranicznych instrumentów finansowych (m.in. fundusze norweskie, EOG) – środki SWP – środki prywatne

Wskaźniki programowe

Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość docelowa (2020 rok)	Częstotliwość pomiaru	Źródło danych
Wskaźnik produktu				
Liczba działań wzmacniających turystyczną markę Pomorskie	0 (2013)	230	raz na rok	PROT
Wskaźnik rezultatu				
Liczba odbiorców działań wzmacniających turystyczną markę Pomorskie	0 (2013)	12 mln	raz na rok	PROT

Działanie 2.3.1	Kreowanie marki turystycznej województwa pomorskiego
Zakres interwencji (typy przedsięwzięć)	<ul style="list-style-type: none"> – działania promujące regionalną atrakcyjność turystyczną na rynku krajowym i zagranicznym – wypracowanie i wdrożenie nowoczesnych systemów współpracy i zarządzania informacją w zakresie tworzenia spójnej oferty regionu – zwiększanie potencjału promocyjno-informacyjnego województwa poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii oraz innowacyjnych form komunikacji
Strategiczne kryteria identyfikacji przedsięwzięć	Horyzontalne (z SRWP): Stosowane jako preferencje: <ol style="list-style-type: none"> 1. partnerstwo i partycypacja 2. partnerstwo publiczno-prywatne 3. lokalizacja i przestrzenne oddziaływanie 4. wzrost zatrudnienia 5. innowacyjność 6. cyfryzacja

	Specyficzne (dla RPS): Preferencje dla przedsięwzięć: 1. uwzględniających nowoczesne rozwiązania marketingowe 2. wykorzystujących tożsamość miejsca 3. kompatybilnych z ISIT
Obszary Strategicznej Interwencji	OSI: całe województwo
	Uszczegółowienie OSI:
Przedsięwzięcia strategiczne	–

2. Realizacja Zobowiązań SWP zapisanych w SRWP 2020

Realizacja *Zobowiązań* SWP określonych w SRWP w powiązaniu z *Przedsięwzięciami Strategicznymi RPS PP*.

Sposób realizacji zawartych w SRWP zobowiązań SWP w ramach Programu określają poniższe opisy:

Zobowiązanie z SRWP	Rozwój regionalnych sieciowych produktów turystycznych, obejmujących m.in. małe porty morskie, mariny, szlaki rowerowe, szlaki kajakowe, śródlądowe drogi wodne, unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną
Stan docelowy	<p>Realizacja zobowiązania doprowadzi do osiągnięcia wyróżniającej się pozycji województwa pomorskiego na rynku usług turystycznych. Podjęte działania zwiększą turystyczną konkurencyjność regionu, osiągniętą dzięki zbudowanej marce opartej na różnorodnych i charakterystycznych produktach turystycznych.</p> <p>Produkty turystyczne to oferty umożliwiające atrakcyjne spędzanie czasu, opierające się na rozproszonej strukturze podmiotów, atrakcji, miejsc, punktów obsługi, oraz obiektów. Oferta powinna m.in. charakteryzować się:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystaniem atrakcyjności istniejącej infrastruktury, – konkurencyjnością dzięki wykorzystaniu nowoczesnych rozwiązań architektonicznych i zagospodarowaniu przestrzeni publicznej identyfikującej dany obszar, – utrzymaniem w odpowiednim stanie, zapobiegającym dalszej degradacji, obiektów dziedzictwa kulturowego, będącego fundamentem oferty kulturowej, – udostępnieniem lokalnych atrakcji dedykowanych różnym grupom odbiorców, uwzględniającym ich preferencje, – wykorzystaniem rozpoznawalnych na rynku markowych produktów lokalnych, – budową infrastruktury towarzyszącej, zapewniającej turystom miejsca wypoczynku, edukacji oraz informacji, z uwzględnieniem charakterystycznych elementów regionalnego wzornictwa, – wykorzystaniem potencjału części wspólnych różnych ofert turystycznych. <p>Dzięki ścisłej współpracy ze środowiskiem turystycznym możliwe będzie doprowadzenie do sieciowania produktów charakterystycznych dla regionu, dedykowanych konkretnym odbiorcom. Podjęte działania będą współtworzyły turystyczną markę województwa pomorskiego, wyróżniającą region w kraju i w Europie.</p>
Rok realizacji	2020
Główne etapy realizacji	<p>Realizacja zobowiązania będzie możliwa dzięki przedsięwzięciom strategicznym i zastosowaniu szeregu działań z zakresu oferty kulturalnej i turystycznej.</p> <p>Główne etapy realizacji regionalnych sieciowych produktów turystycznych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zidentyfikowanie ofert turystycznych dostępnych na terenie województwa pomorskiego i możliwości rozwoju na ich podstawie produktów turystycznych, ze szczególnym uwzględnieniem : <ul style="list-style-type: none"> – małych portów morskich i marin, – szlaków rowerowych,

	<ul style="list-style-type: none"> – szlaków kajakowych, – śródlądowych dróg wodnych, – unikatowego dziedzictwa regionalnego, – oferty kulturalnej. <p>2. Stworzenie i przygotowanie do wdrożenia elementów oferty na poziomach regionalnym i lokalnym, wszystkich interesariuszy rynku turystycznego.</p> <p>3. Opracowanie i wdrożenie działań w zakresie promocji turystycznej.</p>
Kluczowi partnerzy	<ul style="list-style-type: none"> – jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne – zarządy portów morskich, marin, urzędy morskie – parki narodowe i krajobrazowe, organizacje turystyczne, w tym LOT-y, LGD, LGR, przedsiębiorcy turystyczni – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Wojewódzki Konserwator Zabytków, instytucje kultury
Szacunkowy koszt	360,3 mln
Przedsięwzięcia Strategiczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pomorskie Szlaki Kajakowe 2. Rozwój oferty turystyki wodnej w obszarze Pętli Żuławskiej i Zatoki Gdańskiej 3. Pomorskie trasy rowerowe o znaczeniu międzynarodowym R-10 i Wiślana Trasa Rowerowa R-9

III. SYSTEM REALIZACJI

1. KOMPETENCJE I ODPOWIEDZIALNOŚĆ KLUCZOWYCH AKTORÓW

Kierownik Programu i Zespół Zarządzający

Za realizację Programu odpowiada Kierownik Programu, którego funkcję pełni dyrektor Departamentu Turystyki UMWP.

Kierownik Programu odpowiada w szczególności za realizację przedsięwzięć strategicznych zidentyfikowanych w Programie oraz zobowiązań Samorządu Województwa Pomorskiego, które wynikają z SRWP 2020, a są realizowane w ramach Programu.

Kierownik Programu odpowiada również za realizację tych części Programu, których wykonanie powierzone zostało innym komórkom lub jednostkom organizacyjnym.

Kierownik Programu wykonuje swoje zadania przy pomocy Zespołu Zarządzającego RPS. Zespół podejmuje bieżące decyzje i działania w zakresie realizacji Programu. Skład i zadania Zespołu oraz ogólne zasady dotyczące organizacji i trybu pracy określa *Plan zarządzania SRWP*.

Jednostki zaangażowane w realizację

Poniżej przedstawiono jednostki odpowiedzialne za realizację Programu:

Priorytet	Działanie	Jednostka odpowiedzialna za realizację
Priorytet 1.1. Ochrona i opieka dziedzictwa kulturowego	Działanie 1.1.1. Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych	DK
Priorytet 1.2. Zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa naturalnego	Działanie 1.2.1. Turystyczne udostępnianie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo	DIF/ DT
Priorytet 2.1. Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne	Działanie 2.1.1. Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni	DT
Priorytet 2.2 Oferta czasu wolnego	Działanie 2.2.1 Budowa wysokiej jakości oferty kulturalnej i turystycznej regionu	DT/DK
Priorytet 2.3 Rozpoznawalny turystyczny wizerunek regionu	Działanie 2.3.1 Kreowanie marki turystycznej województwa pomorskiego	DT/DK/DIF/PROT

Zadania jednostek zaangażowanych w realizację określa *Plan Zarządzania SRWP*.

2. KOORDYNACJA Z POZOSTAŁYMI RPS

Punkty styczne pomiędzy poszczególnymi Programami zostały przedstawione w poniższej tabeli. Punkty te wyodrębnione zostały na podstawie analizy zakresów interwencji.

RPS PP		Punkty styczne z pozostałymi RPS		
Priorytet	Działanie	Akronim	Priorytet	Działanie
Priorytet 1.1 Opieka i ochrona dziedzictwa kulturowego	Działanie 1.1.1 Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych	RPS w zakresie energetyki i środowiska	Priorytet 2.2 Racjonalizacja gospodarowania przestrzenią	Działanie 2.2.2 Ochrona i przywracanie wartości ekologicznych środowiska miejskiego
			Priorytet 3.2 Ochrona różnorodności biologicznej	Działanie 3.2.1 Poprawa stanu cennych gatunków i siedlisk przyrodniczych oraz ochrona ekosystemu strefy przybrzeżnej Morza Bałtyckiego
Priorytet 1.2 Zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa naturalnego	Działanie 1.2.1 Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo	RPS w zakresie energetyki i środowiska	Priorytet 3.2 Ochrona różnorodności biologicznej	Działanie 3.2.1 Poprawa stanu cennych gatunków i siedlisk przyrodniczych oraz ochrona ekosystemu strefy przybrzeżnej Morza Bałtyckiego
Priorytet 1.1 Opieka i ochrona dziedzictwa kulturowego	Działanie 1.1.1 Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych	RPS w zakresie aktywności zawodowej i społecznej	Priorytet 2.2 Regionalna wspólnota	Działanie 2.2.2 Przestrzeń dla aktywności
Priorytet 2.1 Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne	Działanie 2.1.1 Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni	RPS w zakresie aktywności zawodowej i społecznej	Priorytet 2.2 Regionalna wspólnota	Działanie 2.2.2 Przestrzeń dla aktywności
Priorytet 2.2. Oferta czasu wolnego	Działanie 2.2.1 Budowa wysokiej jakości oferty kulturalnej i turystycznej regionu	RPS w zakresie aktywności zawodowej i społecznej	Priorytet 2.2 Regionalna wspólnota	Działanie 2.2.1 Aktywność społeczna i obywatelska
Priorytet 2.3. Rozpoznawalny turystyczny wizerunek regionu	Działanie 2.3.1 Kreowanie marki turystycznej województwa pomorskiego	RPS w zakresie aktywności zawodowej i społecznej	Priorytet 2.2 Regionalna wspólnota	Działanie 2.2.1 Aktywność społeczna i obywatelska

Priorytet 2.1 Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne	Działanie 2.1.1 Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni	RPS w zakresie transportu	Priorytet 1.1 Rozwój infrastruktury transportu zbiorowego	Działanie 1.1.4 Infrastruktura transportu rowerowego stanowiąca dojazd do węzła integracyjnego
				Działanie 1.1.3 Węzły integrujące podsystemy transportu zbiorowego
			Priorytet 3.2 Efektywne wykorzystanie dostępności transportowej węzłów multimodalnych	Działanie 3.2.1 Poprawa funkcjonowania węzłów multimodalnych
Priorytet 1.2 Zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa naturalnego	Działanie 1.2.1 Turystyczne udostępnianie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo	RPS w zakresie ochrony zdrowia	Priorytet 1.1 Promocja zdrowia	Działanie 1.1.1 Aktywizacja samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych
Priorytet 2.3 Rozpoznawalny turystyczny wizerunek regionu	Działanie 2.3.1 Kreowanie marki turystycznej województwa pomorskiego	RPS w zakresie rozwoju gospodarczego	Priorytet 1.2 Zewnętrzne powiązania gospodarcze	Działanie 1.2.3 System promocji gospodarczej

3. ZASADY I WARUNKI WYKORZYSTANIA ZINTEGROWANYCH POROZUMIENŃ TERYTORIALNYCH

Jedną z form realizacji RPS są Zintegrowane Porozumienia Terytorialne (ZPT). Program wnosi wkład w identyfikację tematycznej oferty wsparcia, adresowanej do poszczególnych typów miejskich obszarów funkcjonalnych w ramach priorytetów, działań i typów przedsięwzięć objętych jego zakresem przedmiotowym.

W celu identyfikacji obszarów tematycznych Programu, wchodzących w zakres oferty wsparcia adresowanej do poszczególnych typów obszarów funkcjonalnych oraz określenia stopnia, w jakim poszczególne obszary tematyczne wdrażane będą w formule ZPT, wzięto pod uwagę:

- zakres problemowy oraz lokalizację Obszarów Strategicznej Interwencji w relacji do lokalizacji poszczególnych typów miejskich obszarów funkcjonalnych;
- ustalenia zawarte w SRWP 2020 w Rozdziale IV. *Wyzwania i cele*, pkt. C: *Terytorialne ukierunkowanie Strategii wobec głównych obszarów funkcjonalnych*;
- stopień, w jakim skuteczne wdrażanie poszczególnych obszarów tematycznych Programu wymaga partnerskiej i ponadsektorowej współpracy w ramach zwartych obszarów funkcjonalnych, przekraczających granice pojedynczych jednostek samorządu terytorialnego;

- stopień, w jakim wdrażanie poszczególnych obszarów tematycznych Programu wymaga zintegrowanego podejścia, pozwalającego na łączenie różnych źródeł i form wsparcia na obszarze poszczególnych miejskich obszarów funkcjonalnych;
- specyfikę problemów charakterystycznych dla poszczególnych typów miejskich obszarów funkcjonalnych.

Indykatorywny wykaz obszarów tematycznych Programu, adresowanych do odpowiednich typów obszarów funkcjonalnych i rekomendowanych do wdrażania w formule ZPT jest następujący:

Typ obszaru funkcjonalnego	Rekomendowane obszary tematyczne
<p>Obszar Metropolitalny Trójmiasta</p>	<p>Turystyczne udostępnianie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo (Działanie 1.2.1), w szczególności w zakresie tworzenia kompleksowych i efektywnie zarządzanych produktów turystycznych i kulturalnych na obszarach cennych krajobrazowo i przyrodniczo, a także w zakresie budowy lub modernizacji infrastruktury turystyki wodnej.</p> <p>Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni (Działanie 2.1.1), w szczególności w zakresie atrakcyjnego i funkcjonalnego zagospodarowania ogólnodostępnych przestrzeni miast i terenów pozamiejskich oraz tras turystycznych o charakterze regionalnym i ponadregionalnym.</p> <p>Budowa wysokiej jakości oferty kulturalnej i turystycznej regionu (Działanie 2.2.1.), w szczególności w zakresie wzmocnienia funkcji ponadlokalnych, tj. budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury kultury i turystyki o znaczeniu ponadregionalnym., a także w zakresie kreowania i wdrażania produktów kulturalnych i turystycznych oraz tworzenia i wdrażania pakietów łączących różne elementy oferty kulturalnej, turystycznej, a także rekreacyjno-sportowej.</p>
<p>Obszar funkcjonalny Słupska</p>	<p>Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo (Działanie 1.2.1), w szczególności w zakresie tworzenia kompleksowych i efektywnie zarządzanych produktów turystycznych i kulturalnych na obszarach cennych krajobrazowo i przyrodniczo, a także w zakresie budowy lub modernizacji infrastruktury turystyki wodnej.</p> <p>Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni (Działanie 2.1.1), w szczególności w zakresie atrakcyjnego i funkcjonalnego zagospodarowania ogólnodostępnych przestrzeni miast i terenów pozamiejskich oraz tras turystycznych o charakterze regionalnym i ponadregionalnym.</p> <p>Budowa wysokiej jakości oferty kulturalnej i turystycznej regionu (Działanie 2.2.1.), w szczególności w zakresie wzmocnienia funkcji ponadlokalnych, tj. budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury kultury i turystyki o znaczeniu ponadregionalnym, a także w zakresie kreowania i wdrażania produktów kulturalnych i turystycznych oraz tworzenia i wdrażania pakietów łączących różne elementy oferty kulturalnej, turystycznej, a także rekreacyjno-sportowej.</p>

Obszary funkcjonalne miejskich ośrodków subregionalnych: Chojnic-Człuchowa, Kwidzyna, Lęborka, Malborka-Sztumu, Starogardu Gdańskiego, Kościerzyny i Bytowa

Turystyczne udostępnienie obszarów cennych krajobrazowo i przyrodniczo (Działanie 1.2.1), w szczególności w zakresie tworzenia kompleksowych i efektywnie zarządzanych produktów turystycznych i kulturalnych na obszarach cennych krajobrazowo i przyrodniczo, a także w zakresie budowy lub modernizacji infrastruktury turystyki wodnej.

Kreowanie powszechnie dostępnej przestrzeni (Działanie 2.1.1), w szczególności w zakresie atrakcyjnego i funkcjonalnego zagospodarowania ogólnodostępnych przestrzeni miast i terenów pozamiejskich oraz tras turystycznych o charakterze regionalnym i ponadregionalnym.

Budowa wysokiej jakości oferty kulturalnej i turystycznej regionu (Działanie 2.2.1.), w szczególności w zakresie wzmocnienia funkcji ponadlokalnych, tj. budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury kultury i turystyki o znaczeniu ponadregionalnym (wyłącznie MOF Malbork), a także w zakresie kreowania i wdrażania produktów kulturalnych i turystycznych oraz tworzenia i wdrażania pakietów łączących różne elementy oferty kulturalnej, turystycznej, a także rekreacyjno-sportowej.

4. RAMY FINANSOWE

Realizacja celów Programu finansowana będzie z następujących źródeł:

- środki europejskie – tj. przede wszystkim środki pochodzące ze źródeł UE, pozyskane w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz 2014-2020, jak również inne programy i mechanizmy międzynarodowe;
- środki centralne – obejmujące państwowe fundusze celowe oraz inne środki będące w dyspozycji ministerstw i instytucji centralnych, jak również innych podmiotów szczebla krajowego;
- środki samorządowe – obejmujące wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego z województwa, spółek komunalnych oraz innych podmiotów i instytucji szczebla regionalnego.

Szacowane potencjalne środki możliwe do zaangażowania w ramach Programu wyniosą około **1,114** mld zł. Kwota ta nie wynika ze zobowiązań finansowych podjętych przez podmioty zaangażowane w realizację Programu i może w rzeczywistości przyjąć inną wartość.

Prognozowane środki SWP wyniosą **56,37** mln zł, tj. 5,06% ww. wymienionej kwoty możliwej do zaangażowania w ramach Programu.

Poniższe tabele przedstawiają zaangażowanie środków finansowych w realizację priorytetów, zobowiązań i przedsięwzięć strategicznych Programu.

Tabela 1. Szacunkowy podział wydatków SWP na cele szczegółowe i priorytety RPS

Pozycja	Wartość wydatków SWP	
	tys. zł	%
Priorytet 1.1 Opieka i ochrona dziedzictwa kulturowego	28 880	51
Priorytet 1.2 Zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa naturalnego	3 507	6
Cel szczegółowy 1	32 387	57
Priorytet 2.1 Nowoczesne rozwiązania infrastrukturalne i przestrzenne	1 589	3
Priorytet 2.2 Oferta czasu wolnego	14 789	26
Priorytet 2.3 Rozpoznawalny turystyczny wizerunek regionu	7 601	14
Cel szczegółowy 2	23 979	43
RAZEM	56 366	100

Tabela 2. Szacunkowa wartość zobowiązań SWP w RPS

Cel szczegółowy	Zobowiązanie	Wartość całkowita	Wartość wydatków SWP
		(tys. zł)	(tys. zł)
CS 1 : Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego	Rozwój regionalnych sieciowych produktów turystycznych, obejmujących m.in. małe porty morskie, mariny, szlaki rowerowe, szlaki kajakowe, śródlądowe drogi wodne, unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną	232 895	32 387
CS 2: Całoroczna, sieciowa i kompleksowa oferta oraz wzmocnienie wizerunku regionu	Rozwój regionalnych sieciowych produktów turystycznych, obejmujących m.in. małe porty morskie, mariny, szlaki rowerowe, szlaki kajakowe, śródlądowe drogi wodne, unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną	277 133	23 979
RAZEM		510 028	56 366

Tabela 3. Szacunkowa wartość przedsięwzięć strategicznych w RPS

Cel szczegółowy	Przedsięwzięcie strategiczne	Wartość całkowita	Wartość wydatków SWP
		(tys. zł)	(tys. zł)
CS 1: Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego	Pomorskie Szlaki Kajakowe	58 782	1 934
	Rozwój oferty turystyki wodnej w obszarze Pętli Żuławskiej i Zatoki Gdańskiej	96 515	1 106

CS 2: Caloroczna, sieciowa i kompleksowa oferta oraz wzmocnienie wizerunku regionu	Pomorskie trasy rowerowe o znaczeniu międzynarodowym R-10 i Wiślana Trasa Rowerowa R-9	163 053	1 528
RAZEM		318 350	4 568

5. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY REALIZACJI

Proces monitorowania i oceny Programu stanowi element Pomorskiego Systemu Monitoringu i Ewaluacji (PSME) opisanego w *Planie Zarządzania SRWP*.

Podstawowymi narzędziami monitorowania realizacji Programu będą:

- a) baza wskaźników określonych na poziomie celów szczegółowych i priorytetów oraz miara sukcesu na poziomie celu głównego;
- b) badania, analizy, ekspertyzy, ewaluacje, opracowania studialne itp., realizowane każdego roku na podstawie *Planu działań PSME*.

Za uruchomienie i funkcjonowanie bazy wskaźników oraz pozyskanie niezbędnych informacji do procesu monitorowania i oceny RPS odpowiada Kierownik Programu.

Podstawą oceny realizacji Programu będą raporty z jego realizacji. Ich struktura, zakres, częstotliwość oraz tryb sporządzania zostały określone w *Planie Zarządzania SRWP*.

Oprócz departamentu wiodącego i współpracujących, w proces monitorowania i ewaluacji Programu zaangażowane będą również departamenty właściwe ds. programowania i wdrażania programów operacyjnych współfinansowanych w ramach Polityki Spójności i innych polityk UE na lata 2014-2020, jak również departamenty właściwe ds. finansów i organizacji.

IV. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Charakterystyka przedsięwzięć strategicznych

Tytuł	Pomorskie Szlaki Kajakowe
Jednostka odpowiedzialna za realizację	SWP (inspirator) Przedsięwzięcie partnerskie: lider: gmina Miasta Gdańsk, gmina Miasto Kwidzyn, gmina Miastko, gmina Nowy Dwór Gd., gmina Łęczyce, gmina Chojnice, gmina Brusy, gmina Rzeczenica, gmina Stężycza, gmina Sulęczyno, gmina Kobylnica, gmina Kościerzyna, gmina Starogard Gd., gmina Lipusz, gmina Karsin potencjalni liderzy (beneficjenci): gmina Wejherowo, gmina Władysławowo, gmina Krokowa, gmina Potęgowo, partner prywatny, Muzeum - Kaszubski Park Etnograficzny m. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich partnerzy: Parki Narodowe, Krajobrazowe, Lasy Państwowe, JTS miasta: Gdańsk, Rada, Słupsk, Wejherowo, Łeba, Ustka, Tczew,

	<p>Kwidzyn, Malbork, Lębork, Starogard Gdański, Pruszcz Gdański, gminy: Borzytuchom, Czarna Dąbrówka, Bytów, Chmielno, Chojnice, Dębica Kaszubska, Dziemiany, Gniewino, Kaliska, Karsin, Koczala, Kolczygłowy, Kościerzyna, Konarzyny, Krokowa, Liniewo, Lipnica, Lipusz, Lubichowo, Łęczyce, Luzino, Nowa Karczma, Czarna Woda, Osieczna, Osiek, Przechlewo, Przywidz, Sierakowice, Stara Kiszewa, Starogard Gdański, Skarszewy, Stężycza, Studzienice, Trzebielino, Wejherowo, Zblewo, Brusy, Czarne, Czersk, Kartuzy, Kobylnica, Miastko, Główny, Puck, Smoldzino, Ustka, Wicko, Kwidzyn, Lichnowy, Miloradz, Ostaszewo, Sadlinki, Słupsk, Subkowy, Suchy Dąb, Tczew, Gniew, Parchowo, Pelplin, Sztum, Pruszcz Gdański, Sztutowo, Stegna, Cedry Wielkie, Nowy Dwór Gdański, Ryjewo, Cewice, Człuchów, Damnica, Kolbudy, Linia, Nowa Wieś Lęborska, Potęgowo, Sulęczyno, Prabuty, Rzeczenica, Somonino, Tuchomie, Żukowo, Nowy Staw, Stare Pole, Malbork, powiaty: lęborski, słupski, wejherowski, kwidzyński, malborski, tczewski, sztumski, nowodworski, gdański, człuchowski, chojnicki, bytowski, starogardzki, kościerski, kartuski, pucki, Urząd Morski w Słupsku, RDLP Szczecinek, RDLP Toruń, RDLP Gdańsk, RZGW Szczecin, RZGW Gdańsk, Urząd Morski w Gdyni przedsiębiorcy, operatorzy elektrowni wodnych, gospodarstw rybackich, operatorzy turystyczni, LOT-y, LGD, LGR</p>
Cel	<p>Celem przedsięwzięcia jest udostępnienie szlaków wodnych dla kajakarzy i zapewnienie im bezpieczeństwa poprzez rozbudowę i poprawę standardu infrastruktury turystycznej, w szczególności kajakowej, a także udostępnienie kajakarzom dziedzictwa kulturowego i naturalnego w obszarach położonych wzdłuż pomorskich szlaków wodnych – mając na uwadze ukierunkowanie ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz działania promujące tę formę aktywnej turystyki, która stanie się rozpoznawalnym regionalnym i sieciowym produktem turystycznym województwa pomorskiego.</p>
Zakres	<p>Projekt dotyczy zagospodarowania ok. 1000 km istniejących i potencjalnych szlaków kajakowych regionu pomorskiego, ze wskazaniem blisko 300 miejsc lokalizacji. Końcowym efektem ma być powstanie i zagospodarowanie 15 pomorskich szlaków kajakowych.</p> <p>Przedsięwzięcie obejmuje opracowanie pełnej dokumentacji projektowo – techniczno – środowiskowej, rozbudowę i poprawę standardu infrastruktury turystycznej, w szczególności kajakowej (przenoski, przystanie i stacje kajakowe, miejsca wodowania i wyjmowania kajaków, miejsca etapowe, oznakowanie szlaku) oraz działania promujące tę formę aktywnej turystyki (kampania promocyjna Pomorskie Szlaki Kajakowe).</p>
Okres realizacji	2014–2020
Orientacyjna wartość całkowita przedsięwzięcia	58,8 mln zł
Główne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> - środki europejskie w dyspozycji SWP - środki JST - środki prywatne

Tytuł	Rozwój oferty turystyki wodnej w obszarze Pętli Żuławskiej i Zatoki Gdańskiej
Jednostka odpowiedzialna za realizację	SWP (inspirator) Przedsięwzięcie partnerskie: lider: nie dotyczy partnerzy: JST miast: Gdańsk, Gdynia, Sopot, Malbork, Kwidzyn, Krynica Morska, Hel, Jastarnia, Władysławowo, Puck; gminy: Pruszcz Gdański, Cedry Wielkie, Suchy Dąb, Ostaszewo, Tczew, Gniew, Sadlinki, Kwidzyn, Ryjewo, Lichnowy, Nowy Staw, Nowy Dwór Gdański, Stare Pole, Miłoradz, Stegna, Sztutowo, Puck, Kosakowo; powiaty: gdański, kwidzyński, sztumski, malborski, nowodworski, pucki; RZGW Gdańsk, Urząd Morski w Gdyni, organizacje turystyczne, przedsiębiorcy, LGD, LGR, stowarzyszenia i organizacja żeglarskie
Cel	Celem przedsięwzięcia jest udostępnienie dziedzictwa kulturowego i naturalnego delty Wisły, Zalewu Wiślanego i Zatoki Gdańskiej, poprzez rozbudowę i rozwój markowego produktu turystyki wodnej delty Wisły, Zalewu Wiślanego i Zatoki Gdańskiej.
Zakres	Przedsięwzięcie dotyczy zagospodarowania szlaków wodnych pod kątem turystyki wodnej, w tym żeglarskiej i motorowodnej, w obszarze Dolnej Wisły i Zalewu Wiślanego. Przedsięwzięcie obejmuje opracowanie pełnej dokumentacji projektowo – techniczno – środowiskowej, rozbudowę markowego produktu turystycznego, na który składają się: oryginalna kompozycja różnych dóbr turystycznych (walorów i atrakcji) oraz przeróżnych usług umożliwiających ich turystyczne wykorzystanie w trakcie pobytu na terenie dolnej Wisły, Żuław, Zalewu Wiślanego i Zatoki Gdańskiej. Zakres obejmuje stworzenie wysokiej jakości bezpiecznej infrastruktury turystycznej w postaci portów i przystani żeglarskich oraz pomostów cumowniczych, służącej zarówno aktywnemu uprawianiu sportów wodnych, jak również innym formom turystyki. Produkt turystyczny Pętla Żuławska ma stać się rozpoznawalnym w skali międzynarodowej, ma być konkurencyjnym i wyróżniającym się, szczególnie ze względu na swoją kontynuację na terenie ościennych województw.
Okres realizacji	2014–2020
Orientacyjna wartość całkowita przedsięwzięcia	96,5 mln zł
Główne źródła finansowania	– środki europejskie w dyspozycji SWP – środki JST – środki prywatne

Tytuł	Pomorskie trasy rowerowe o znaczeniu międzynarodowym R-10 i Wiślana Trasa Rowerowa R-9
Jednostka odpowiedzialna za realizację	SWP (inspirator) Przedsięwzięcie partnerskie: Liderzy: Ustka, Puck, Władysławowo, Gdańsk, Gdynia, Sopot, Krynica Morska, Nowy Dwór Gdański, Pruszcz Gdański, Kwidzyn, Tczew

	<p>Partnerzy:</p> <p>JST: Ustka, Słupsk, Smoldzino, Główny, Wicko, Łeba, Puck, Choczewo, Krokowa, Kosakowo, Jastarnia Hel, Władysławowo, Gdynia, Sopot, Gdańsk, Pruszcz Gdański, Cedry Wielkie, Krynica Morska, Stegna, Sztutowo, Nowy Dwór Gdański, Stegna, Ostaszewo, Lichnowy, Tczew, Pelplin, Subkowy, Gniew, Kwidzyn, Sadlinki, Ryjewo, Sztum, Miloradz, powiat słupski, powiat nowodworski</p>
Cel	<p>Celem projektu jest wkomponowanie oferty turystyki aktywnej obszaru nadmorskiego oraz obszaru Doliny Wisły w sieć międzynarodowych tras rowerowych Euro Velo oraz udostępnienie obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo. Budowa tras międzynarodowych R-10 i R-9 (potencjalne EuroVelo 10 i EuroVelo 9) na terenie województwa pomorskiego, wraz z wykreowaną kompleksową ofertą turystyczną i kulturalną, stworzą unikalny produkt turystyczny dedykowany odbiorcom krajowym i zagranicznym. Utworzony produkt turystyczny wpłynie na wzrost zatrudnienia w sektorze usług i turystyki.</p>
Zakres	<p>Zakres przedsięwzięcia obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykonanie kompletnej dokumentacji projektowo-techniczno-środowiskowej – wykonanie tras rowerowych o międzynarodowym charakterze z oznakowaniem oraz modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej – wysokiej jakości infrastrukturę towarzyszącą w postaci miejsc odpoczynku dla rowerzystów opracowaną w oparciu o nowe technologie z elementami regionalnego wzornictwa <p>Korytarz trasy R10 o długości ok. 450 km będzie wzdłuż wybrzeża Morza Bałtyckiego: od Ustki poprzez Smoldzino, Łebę, Białogórę, Karwie, Puck, Gdynię, Gdańsk na Mierzeję Wiślaną, natomiast trasy R9 o długości ok. 220 km – wzdłuż brzegów Wisły po obu jej stronach. Ze względu na ich przebieg, będą stanowić szczególnie atrakcyjne szlaki rowerowe nie tylko w naszym regionie, ale również w skali kraju. Oprócz dużych walorów krajobrazowych i przyrodniczych, szlaki prezentują nadmorskie i rzeczne dziedzictwo kulturowe regionu pomorskiego, dzięki czemu powstały produkt turystyczny łączy turystykę aktywną z kulturową. Trasy rowerowe staną się nie tylko doskonałą atrakcją turystyczną ale również w części będą pełniły funkcje komunikacyjne.</p>
Okres realizacji	2014–2020
Orientacyjna wartość całkowita przedsięwzięcia	163,1 mln
Główne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> – środki europejskie w dyspozycji SWP – środki JST

Załącznik 2. Wnioski z oceny ex-ante

1. Podstawowe informacje o Ocenie

Ocena została przeprowadzona zgodnie z art. 15 ust. 6 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2009 r., Nr 84 poz. 712 z późn. zm.).

Zamawiającym było Województwo Pomorskie, Wykonawcą Fundacja Naukowa Instytut Badań Strukturalnych (Lider Konsorcjum) oraz Coffey International Development Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (Partner Konsorcjum), zaś głównym adresatem Zarząd Województwa Pomorskiego. Ocena ex-ante była realizowana przez Wykonawcę jednocześnie dla wszystkich 6 regionalnych programów strategicznych.

Przedmiotem Oceny był projekt Programu przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego w dniu 28 marca 2013 roku (Uchwała nr 325/234/13).

Prace nad Oceną ex-ante rozpoczęły się 20 maja 2013 r. Uzgodniony z Zamawiającym raport metodologiczny został przekazany przez Wykonawcę 6 czerwca 2013 r. W trakcie Oceny odbyły się m.in. warsztaty dotyczące Programu, w którym udział wzięli przedstawiciele Wykonawcy oraz Zamawiającego. W dniu 16 lipca 2013 r. Wykonawca zaprezentował na spotkaniu wnioski i rekomendacje dla Programu na podstawie przeprowadzonej Oceny. Uzgodniony z Zamawiającym raport końcowy został przekazany przez Wykonawcę 30 lipca 2013 r.

2. Zakres Oceny

Zakres Oceny objął następujące obszary badawcze:

1. ocena części diagnostycznej;
2. ocena części projekcyjnej;
3. ocena systemu realizacji, monitorowania i oceny oraz ram finansowych;
4. ocena spójności wewnętrznej RPS;
5. ocena relacji zewnętrznych oraz oddziaływania RPS, w tym realność osiągnięcia zobowiązań Samorządu Województwa Pomorskiego;
6. ocena procesu konsultacji społecznych;
7. ocena relacji z pozostałymi RPS, w tym ich spójność i komplementarność.

3. Kluczowe wnioski i rekomendacje dla Programu wynikające z Oceny

Poniżej przedstawiono najważniejsze wnioski i rekomendacje ewaluatorów wobec Programu.

Wnioski:

- diagnozę cechuje bardzo wysoki stopień szczegółowości, przybierający miejscami charakter inwentaryzacji;
- przytaczane dane niekiedy w zbyt dużym stopniu akcentują stan zastany, przez co nie niosą ze sobą istotnej strategicznie wartości informacyjnej;
- pożądane kierunki zmian w celu dotyczącym *Nowoczesnej Gospodarki* w SRWP 2020 akcentują osiągnięcie statusu *pierwszej w Polsce destynacji turystycznej do 2020 r.* Nie zostało to podkreślone w żadnym punkcie RPS AKT, poza diagnozą;
- kryteria strategiczne dla poszczególnych działań zostały sformułowane prawidłowo;
- w przypadku obszarów strategicznej interwencji zapisy SRWP były bardziej rygorystyczne niż w RPS. Chcąc wiernie trzymać się zapisów SRWP należałoby ograniczyć zakres interwencji

jedynie do *obszarów o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego* oraz *Trójmiasta, Słupska i Malborka*;

– w opisie źródeł finansowania poszczególnych priorytetów przyjęto różną precyzję określania środków rozwojowych (np. w przypadku środków publicznych krajowych niekiedy precyzowano źródło w postaci odpowiedniego resortu, zazwyczaj jednak pozostawano przy bardziej ogólnym zapisie).

Rekomendacje:

– odejście od wymieniania poszczególnych obiektów w diagnozie w kierunku bardziej ogólnego, problemowego przedstawiania zagadnień, nawet jeżeli wiązałoby się to ze znaczącym przemodelowaniem tej części RPS. W znaczącym stopniu zwiększy to elastyczność reakcji na poziomie operacyjnym;

– przedstawienie kilkuletniej dynamiki trendu krajowych podróży do województwa pomorskiego (w formie opisowej);

– doprecyzowanie lub przeformułowanie poszczególnych zapisów, przyjęcie jednolitego szablonu opisu dokumentu, tzw. prace redakcyjne;

– silniejsze zaakcentowanie utrzymania statusu pierwszej destynacji turystycznej zarówno na poziomie wskaźnika, jak i na poziomie opisu celu głównego SRWP;

– utrzymanie zgodności z dokonanymi wyborami w projekcie RPS AKT (która rozszerza zakres terytorialny interwencji SRWP);

– poszerzenie składu Zespołu Zarządzającego o jeszcze jednego przedstawiciela Departamentu Kultury UMWP oraz o przedstawiciela Departamentu Promocji Województwa UMWP;

– uzupełnienie grona głównych interesariuszy;

– nie ujmowanie wśród przedsięwzięć strategicznych nowej siedziby *Opery Bałtyckiej*. Po pierwsze, przewidywany na nią budżet stanowi aż 28% alokacji Programu; po drugie, w sytuacji spowolnienia gospodarczego inwestowanie w punktową infrastrukturę społeczną może przyczynić się do generowania przez te obiekty bardzo wysokich kosztów (zwłaszcza w przypadku inwestycji posiadającej relatywnie niski potencjał komercyjny).

4. Kierunki zmian w Programie jako efekt procesu Oceny

Poniżej w formie syntetycznej przedstawiono najważniejsze kierunki zmian w Programie, wynikające z rekomendacji przedstawionych przez Wykonawcę Oceny:

– zmodyfikowano formy opisu treści części diagnostycznej, aby nadać jej bardziej ogólny i czytelny charakter, pełniej oddający specyfikę regionu;

– przeformulowano we wszystkich priorytetach i zaproponowanych działaniach zapisy zakresu interwencji, aby wynikały one z diagnozy i były bardziej czytelne, przy zachowaniu ich dotychczasowego zakresu;

– doprecyzowano zdefiniowane wskaźniki (rozdzielono na wskaźniki produktu i rezultatu, określono wartości docelowe, określono jednostki miary);

– uzupełniono zapisy kryteriów horyzontalnych i specyficznych;

– uzupełniono katalog Kluczowych partnerów;

– zmodyfikowano część dotyczącą przedsięwzięć strategicznych (zmniejszono ich liczbę);

– stylistycznie ujednolicono dokument.

Załącznik 3. Słownik kluczowych pojęć

Etno-design	wykorzystanie przez projektantów w nowoczesnym wzornictwie wzorców wynikających z bogatej tradycji i tożsamości kulturowej regionu – na rzecz rozwoju marki pomorskiego wzornictwa
Miejski obszar funkcjonalny	zwarty układ przestrzenny składający się z miasta (miast) oraz funkcjonalnie powiązanych z nim terenów (gmin otaczających), charakteryzujący się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju
Obszar Metropolitalny Trójmiasta	typ obszaru funkcjonalnego obejmującego miasta rdzeniowe (Gdańsk, Gdynię i Sopot) oraz powiązane z nimi funkcjonalnie bezpośrednie otoczenie, który został określony w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, jako obszar aglomeracji Trójmiasta
Oferta turystyczna	zbiór dóbr i usług wykorzystujący potencjał turystyczny regionu, dostosowany do potrzeb danej grupy odbiorców w zależności od warunków w różnych porach roku
Pakiet	kompletna, stanowiąca z punktu widzenia turysty pewną całość oferta turystyczna, sprzedawana/kupowana w formie zamkniętej, albo kompletowana indywidualnie w trakcie wyjazdu turystycznego
Produkt turystyczny	oferta umożliwiająca atrakcyjne spędzanie czasu, opierająca się o rozproszoną strukturę podmiotów, atrakcji, miejsc, punktów obsługi, obiektów, promowana i przygotowana do wykorzystania i wdrożenia
Przedsięwzięcia strategiczne	imiennie wpisane do Programu projekty, grupy projektów lub mini-programy, które w istotny sposób przyczyniają się do realizacji celów Programu, angażując przy tym znaczne zasoby finansowe lub instytucjonalne czy organizacyjne
Zasada zrównoważonego rozwoju	rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnych, jak i przyszłych pokoleń